

การตอบสนองต่อการระบาดของ COVID-19 ในไต้หวัน

The Response to the COVID-19 Pandemic in Taiwan

อัคพงษ์ สีทธีวงศ์

Akkapong Sitthiwong

กองวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองการศึกษา,

โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช

Humanities and Social Sciences, Division Academic Faculty,

Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy

Corresponding Author:

Akkapong Sitthiwong

Humanities and Social Sciences, Division Academic Faculty,

Navaminda Kasatriyadhiraj Royal Air Force Academy

171/1 Phaholyothin Road, Khlong Thanon Subdistrict, Sai Mai District,

Bangkok 10220, Thailand

E-mail: akkapong.bkk@gmail.com

Received: 27 September 2022 **Revised:** 9 March 2023 **Accepted:** 9 March 2023

การตอบสนองต่อการระบาดของ COVID-19 ในไต้หวัน

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษา 1) พัฒนาการของการรับมือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคตลอดจนความสำเร็จของไต้หวันในการรับมือกับโควิด 19 โดยในช่วงแรกของการแพร่ระบาดของโควิด 19 ไต้หวันได้แสดงให้เห็นว่าสามารถรับมือกับโควิดได้จนสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ประเทศอื่น แต่ความสำเร็จของไต้หวันมีปัจจัยที่ช่วยผลักดันหลายข้อ ตั้งแต่การไม่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การอนามัยโลก จึงต้องหาวิธีการรับมือด้วยตนเอง การถูกสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้หลักการเงินเดียวกดดันในการจัดหาวัคซีน ไต้หวันจึงต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในการเป็นผู้บริจาควัคซีนให้ ไต้หวันจึงถูกใช้เป็นพื้นที่ในการแข่งขันทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสองมหาอำนาจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บทความวิชาการนี้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากบทความ ข่าวสาร เอกสารการวิจัย และความเห็นของชาวต่างชาติบางส่วนที่อยู่ในไต้หวันช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19

คำสำคัญ: ไต้หวัน, โควิด 19, สหรัฐอเมริกา, จีน

The Response to the COVID-19 Pandemic in Taiwan

Abstract

This research studied 1) development of Novel Coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic resolutions in Taiwan 2) Taiwanese challenges and successes in dealing with the pandemic. During the early spread of the COVID-19 pandemic, Taiwan managed to control the public health challenge. Different factors motivated this national achievement. As Taiwan is blocked by China from participation in the World Health Organization (WHO), its government is necessarily self-reliant. Due to Chinese restricted vaccine provision following the One China Principle, Taiwan relied on the United States of America (USA) to donate significant amounts of vaccine, adding to Taiwanese status as regional area of geopolitical rivalry between the USA and China. Data was collected from published articles, media reports, scholarly research, and interviews with foreigners living in Taiwan during the pandemic.

Keywords: Taiwan, COVID-19, United States of America, China

บทนำ

เมื่อวันที่ 5 มกราคม ค.ศ. 2020 องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ออกประกาศเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคปอดบวม (Pneumonia) โดยไม่ทราบสาเหตุในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยพบผู้ติดเชื้อจำนวน 44 คน (World Health Organization, 2020) นับเป็นจุดเริ่มต้นของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่เป็นโรคอุบัติใหม่ซึ่งมีผลกระทบในทุกภาคส่วนไม่ว่าจะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองรวมไปถึงความมั่นคง สำหรับไต้หวันก็ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด 19 เช่นกัน ด้วยที่ตั้งของไต้หวันใกล้กับจีนแผ่นดินใหญ่มากทำให้มีความเสี่ยงที่โรคระบาดจะมาถึงยังเกาะ อย่างไรก็ตาม ไต้หวันได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความสามารถในการป้องกันโควิด 19 จนได้รับการยกย่องจากชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในไต้หวัน สื่อมวลชนและหลากหลายองค์กรว่าเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด 19 โดยมาตรการควบคุมโรคที่เข้มงวดของไต้หวันทำให้จำนวนตัวเลขผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2020 จนถึงวันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 2022 ระยะเวลา 27 เดือน ไต้หวันพบผู้ติดเชื้อ 26,836 คน ผู้เสียชีวิต 854 ราย ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศ OECD หรือกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมีอัตราการเสียชีวิต 5 คนต่อประชากรหนึ่งแสนคน (Cheng, 2022) ไต้หวันได้ใช้ประสบการณ์เมื่อครั้งการแพร่ระบาดของโรคซาร์สในปี ค.ศ. 2003 มาปรับใช้ มีการจัดตั้งศูนย์บัญชาการกลางป้องกันโรคระบาด เพื่อเตรียมรับมือกับโรคระบาดครั้งใหม่ อย่างไรก็ตามไต้หวันก็พบปัญหาและอุปสรรคในการรับมือกับโควิด 19 เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะการจัดหาวัคซีนโควิด 19 ที่ประเทศมหาอำนาจอย่างจีนและสหรัฐอเมริกาเข้ามาบีบบังคับและส่งผลกระทบกับไต้หวัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของโรคโควิด 19 ทำให้ไต้หวันตัดสินใจปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นอยู่ร่วมกับโควิดและเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยวเหมือนประเทศอื่น ๆ ที่ถือปฏิบัติกัน

ไต้หวันกับการรับมือการแพร่ระบาดของโควิด 19

ในช่วงแรกไต้หวันทราบว่ามีการแพร่ระบาดของโรคประหลาดในเมืองอู่ฮั่นของจีน ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ของจีนและชุมชนชาวไต้หวันบางส่วนที่อยู่ในจีน โดยทั้งสองพื้นที่ที่มีการใช้ภาษาเดียวกันทำให้การเข้าถึงข้อมูลทำได้รวดเร็ว ไต้หวันได้แจ้งให้องค์การอนามัยโลกทราบถึงความกังวลดังกล่าว แม้ไต้หวันจะไม่ได้เป็นสมาชิกขององค์การอนามัยโลก เพราะจีนแผ่นดินใหญ่คัดค้านการมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศของไต้หวัน ด้วยหลักการจีนเดียว ทำให้ไต้หวันมีความได้เปรียบในเรื่องการข่าว ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ ต้องรับข่าวจากทางการเงินหรือประกาศจากองค์การอนามัยโลก (Laplanche, 2021, p. 4)

ไต้หวันมีการรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด 19 ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) จัดตั้งศูนย์บัญชาการกลางป้องกันโรคระบาด¹ (Central Epidemic Command Center หรือ CECC) เมื่อวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 2020 มินนายเจิน สือจง (Chen Shih-Chung) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ (Minister of

¹ชื่อภาษาไทยใช้ตามเว็บไซต์ของกระทรวงการต่างประเทศ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)

Health and Welfare) เป็นผู้อำนวยการศูนย์ มีหน้าที่สั่งการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน 2) การควบคุมชายแดน ในช่วงระหว่าง 31 ธันวาคม ค.ศ. 2019 ถึง 23 มกราคม ค.ศ. 2020 ไต้หวันกักตัวผู้โดยสารที่เดินทางกับเที่ยวบินที่มาจากเมืองอุ๋ยอันของจีนตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2020 และให้ผู้โดยสารกรอกแบบฟอร์มเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพพร้อมกับเริ่มมาตรการกักตัวผู้โดยสารเป็นเวลา 14 วัน จนกระทั่งในช่วงมีนาคม ค.ศ. 2020 ไต้หวันได้ห้ามชาวต่างชาติเข้าประเทศ 3) สำหรับมาตรการในการควบคุมโรคภายในประเทศ มีการกักตัวบุคคลที่พบว่ามีความเสี่ยงสัมผัสใกล้ชิดกับบุคคลที่เป็นโรคโควิด 19 เป็นเวลา 14 วัน โดยมีเจ้าหน้าที่ติดต่อไปเพื่อสอบถามอาการ หากพบอาการป่วยจะถูกส่งไปกักตัวที่โรงพยาบาล สำหรับมาตรการเฝ้าระวังไต้หวันได้ร่วมมือกับบริษัทผู้ให้บริการสัญญาณโทรศัพท์มือถือตรวจสอบสัญญาณโทรศัพท์ หากพบว่าผู้ที่กักตัวออกนอกพื้นที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะติดต่อผู้ที่กักตัวทันทีเพื่อตรวจสอบตำแหน่ง หากพบว่าการหลบหนีออกจากสถานที่กักตัว ผู้นั้นจะมีโทษปรับ เมื่อจำนวนผู้กักตัวเพิ่มสูงขึ้น โรงแรมต่าง ๆ ถูกใช้เป็นสถานที่ในการกัก โดยแต่ละโรงแรมจะได้รับค่าตอบแทน 1,000 ดอลลาร์ไต้หวันต่อคืน ส่วนโรงเรียนและสถานศึกษาถูกสั่งปิดเพราะเกรงว่าจะเกิดการแพร่ระบาดในหมู่นักเรียน มาตรการรักษาระยะห่างถูกนำมาใช้ตั้งแต่ 1 เมษายน ค.ศ. 2020 สำหรับทางด้านอุปกรณ์ทางการแพทย์ เช่น หน้ากากอนามัยเพื่อให้มีพอใช้ในประเทศไต้หวันได้ออกกฎหมายควบคุมการส่งออกหน้ากากอนามัยอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มตั้งแต่ 24 มกราคม ค.ศ. 2020 จนถึง 31 พฤษภาคม ค.ศ. 2020 รัฐบาลยังส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตหน้ากากอนามัยและกระจายสินค้าผ่านช่องทางการจำหน่ายต่าง ๆ โดยประชาชนใช้เพียงบัตรประกันสุขภาพแห่งชาติ (National Health Insurance Cards) ในการซื้อหน้ากากอนามัยผ่านทางช่องทางออนไลน์ ร้านขายยา รวมไปถึงร้านสะดวกซื้อ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหน้ากากอนามัยได้อย่างสะดวก อย่างไรก็ตามในช่วงแรกได้มีการจำกัดจำนวนการซื้อจนกระทั่งกำลังการผลิตเพียงพอ จึงได้ยกเลิกมาตรการดังกล่าว (Taiwan centers for disease control, 2020) ซึ่งถือเป็นการเฝ้าระวังโรคตั้งแต่ในระยะแรกมีความตื่นตัวเร็วกว่าประเทศอื่น ๆ

นอกเหนือจากการเตรียมความพร้อมทางด้านกายภาพแล้ว ไต้หวันได้มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับการแพร่ระบาดของโควิด 19 โดยในปี ค.ศ. 2003 ช่วงการแพร่ระบาดของโรคซาร์ส (SARS) ไต้หวันถูกวิจารณ์อย่างหนักจากการจัดการกับโรคระบาด จนเรื่องถูกนำไปสู่การฟ้องร้องในศาลรัฐธรรมนูญว่ารัฐบาลขาดประสิทธิภาพในการรับมือกับโรคระบาดและมีการจำกัดเสรีภาพของประชาชนทำให้สิทธิมนุษยชนของไต้หวันได้ออกกฎหมายใหม่เกี่ยวกับการควบคุมโรคระบาด โดยศาลรัฐธรรมนูญระบุว่า การบังคับตรวจร่างกายและการกักตัวเพื่อคุมโรคไม่ได้ขัดต่อหลักกฎหมาย นอกจากนี้ศาลยังมีคำสั่งให้รัฐบาลต้องมีมาตรการในการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรค โดยใช้กฎหมายควบคุมโรคติดต่อ (Communicable Disease Control Act หรือ CDC Act) ที่ให้ระบุช่วงเวลาที่เป็นในการควบคุมตัวผู้ป่วยและต้องมีการจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้ที่ถูกควบคุมตัวอย่างเหมาะสม (Chang, 2020, p. 1) ต่อมาไต้หวันได้ออกกฎหมายพิเศษเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด 19 (Special Act or Covid-19 Special Act) ซึ่งผู้ที่ต้องกักตัวจะได้รับค่าตอบแทนวันละ 1,000 ดอลลาร์ไต้หวัน เป็นเวลา 14 วัน ไต้หวันยังได้ใช้กฎหมายการห้ามการส่งออกหน้ากากอนามัยเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการในประเทศ กระทรวงแรงงานไต้หวันได้อนุญาตให้บริษัทเอกชนสามารถให้

พนักงานกลางแบบไม่รับเงินได้เป็นกรณีพิเศษ 14 วัน โดยบริษัทที่เข้าร่วมจะได้รับการลดภาษี (Chang, 2020, pp. 3-4)

มาตรการการควบคุมโรคที่เข้มงวดของไต้หวันทำให้จำนวนตัวเลขผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2020 จนถึงวันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 2022 ระยะเวลา 27 เดือนไต้หวัน พบผู้ติดเชื้อ 26,836 คน ผู้เสียชีวิต 854 ราย ในขณะที่ผู้ติดเชื้อในสหรัฐอเมริกามีมากถึง 80 ล้านคน และเสียชีวิตมากกว่า 1 ล้านคน เมื่อเปรียบเทียบตัวเลขผู้เสียชีวิตในไต้หวันกับกลุ่มประเทศ OECD แล้ว พบว่าอัตราการเสียชีวิตต่อประชากรหนึ่งแสนคน ไต้หวันมีสถิติต่ำที่สุดอยู่ที่ 5 คน นิวซีแลนด์อยู่ที่ 20 คน ญี่ปุ่นอยู่ที่ 24 คน เกาหลีใต้อยู่ที่ 46 คน และสหรัฐอเมริกาอยู่ที่ 305 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการโควิด 19 ไต้หวันค่อนข้างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ อย่างไรก็ตามตัวเลขผู้ติดเชื้อในไต้หวันเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังการแพร่ระบาดของสายพันธุ์โอมิครอน (Cheng, 2022) ในช่วงเดือนเมษายน ค.ศ.2022 จนถึงกลางเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2022 มีจำนวนผู้ติดเชื้อเกือบ 70,000 คน เป็นครั้งแรก จนกระทั่งไต้หวันตัดสินใจเปลี่ยนนโยบายจากโควิดเป็นศูนย์เป็นการอยู่ร่วมกับโควิดแทน ซึ่งมีการใช้คำว่า The new Taiwanese Model รัฐบาลได้ลดมาตรการการกักตัวและการติดตามผู้ติดเชื้อ แต่ยังคงรณรงค์ให้คนไต้หวันสวมหน้ากากอนามัยอย่างเคร่งครัด เข้ารับการฉีดวัคซีนและตรวจเชื้อด้วยชุดตรวจโควิดเมื่อมีอาการเพื่อที่จะได้แยกกักตัวได้ทันเวลา ยกเลิกให้ผู้ป่วยโควิดทุกคนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ในการดำเนินนโยบายในช่วงแรกชาวไต้หวันมีความวิตกกังวล เพราะไม่คุ้นชินกับการเพิ่มขึ้นของผู้ติดเชื้อและการเสียชีวิตที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนการขาดแคลนชุดตรวจโควิดในระยะแรก (Davidson & Lin, 2022)

ไต้หวันถือเป็นประเทศท้าย ๆ ที่มีมาตรการผ่อนปรนการเดินทางเข้าประเทศ โดยกรมควบคุมโรคของไต้หวันได้ประกาศยกเลิกการกักตัวของผู้ที่เดินทางเข้าประเทศตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม ค.ศ. 2022 เป็นต้นไป และให้ผู้เดินทางเข้าประเทศสังเกตอาการของตนเองเป็นเวลา 7 วัน ซึ่งทางรัฐบาลไต้หวันได้แจกชุดตรวจโควิดให้ 4 ชุด ต่อผู้โดยสาร 1 คน เพื่อใช้ตรวจในวันแรกที่เดินทางมาถึงหรือเมื่อรู้สึกมีอาการไม่สบาย ซึ่งการตัดสินใจเปิดประเทศของรัฐบาลไต้หวันถือเป็นจุดสิ้นสุดนโยบายโควิดเป็นศูนย์อย่างเป็นทางการและยึดถือแนวทางปฏิบัติที่หลายประเทศปฏิบัติกัน (Taiwan Centers for Disease Control, 2022)

การนำบทเรียนการแพร่ระบาดของโรคซาร์ส (SARS) มาประยุกต์ใช้กับโควิด 19

ข้อมูลของเว็บไซต์รัฐบาลไต้หวันส่วนใหญ่มักจะกล่าวว่าไต้หวันนำบทเรียนการแพร่ระบาดของโรคซาร์สในปี ค.ศ. 2003 มาประยุกต์ใช้กับโควิด 19 ซึ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโรคซาร์สมีชาวไต้หวันติดเชื้อทั้งหมด 312 ราย และเสียชีวิต 82 ราย จากข้อมูลการวิจัยของมหาวิทยาลัย Louisville ที่นำเสนอต่อศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคติดต่อสหรัฐอเมริกา (Centers for Disease Control and Prevention) เกี่ยวกับการศึกษา มาตรการการรับมือการแพร่ระบาดของโรคซาร์ส ในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งได้ยกให้ไต้หวันเป็น 1 ใน 6 ประเทศ²⁶ ที่ใช้

²⁶ ประเทศที่ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคติดต่อสหรัฐอเมริกาใช้เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ แคนาดา จีน ฮองกง สิงคโปร์ ไต้หวัน และเวียดนาม

เป็นกรณีศึกษา ช่วงแรกของการแพร่ระบาดไต้หวันไม่ได้มีมาตรการในการคัดกรองผู้โดยสารบริเวณด่านตรวจคนเข้าเมือง มาตรการในการกักตัวไม่เข้มงวด แต่ต่อมาไต้หวันจึงได้ยกระดับการเฝ้าระวังโรคที่เข้มงวดมากขึ้น มากกว่าคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก ได้แก่ การตรวจวัดอุณหภูมิผู้โดยสาร การกักตัวผู้ที่เดินทางมาจากพื้นที่ติดเชื้อเป็นเวลา 10 วัน แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือความขัดแย้งที่สาเหตุมาจากการเมือง ซึ่งในรายงานระบุว่าไต้หวันมีปัญหาการประสานงานระหว่างรัฐบาลกับผู้ว่ากรุงไทเปในช่วงที่จะต้องทำการติดตั้งเครื่องวัดอุณหภูมิในพื้นที่สาธารณะ เมื่อทำการตรวจสอบแล้วพบว่าประธานาธิบดีในขณะนั้นคือนายเฉิน สู่เปียน (Chen Shui-bian) จากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (Democratic Progressive Party – DPP) ส่วนผู้ว่ากรุงไทเปคือนายหม่า อิงจิว (Ma Ying-jeou) จากพรรคก๊กมินตั๋ง (Kuomintang – KMT) ซึ่งทั้งสองมาจากพรรคการเมืองชั่วคราวข้ามกัน³ การรับมือกับโรคซาร์สที่ไม่ทันการในช่วงแรกนั้นทำให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและผู้อำนวยการศูนย์ควบคุมโรคของไต้หวันถูกกดดันให้ลาออกจากตำแหน่ง โดยสาเหตุสำคัญคือไม่ตอบสนองข้อเรียกร้องในการประกาศให้โรคซาร์สเป็นโรคติดต่อ และมาตรการในการป้องกันการติดเชื้อในบุคลากรทางการแพทย์ที่ไม่เพียงพอจนเกิดการแพร่ระบาดในสถานพยาบาล (University of Louisville, Institute for Bioethics, Health Policy, and Law.; Centers for Disease Control and Prevention (U.S.), 2003)

สำหรับด้านการบริหารงานไต้หวันได้จัดตั้งศูนย์บัญชาการกลางด้านสุขภาพแห่งชาติ (National Health Command Center - NHCC) ขึ้น ภายหลังจากการแพร่ระบาดของโรคซาร์ส โดยศูนย์ดังกล่าวตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อรับมือกับโรคระบาดในอนาคต พัฒนาระบบเฝ้าระวังและติดตามโรคแบบทันที⁴ การทำงานของระบบดังกล่าวคือสถานพยาบาลจะสามารถส่งข้อมูลและอาการของผู้ป่วยไปยังศูนย์ควบคุมโรคติดต่อ โดยจะนำข้อมูลดังกล่าวไปพยากรณ์แนวโน้มของการระบาดเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือต่อไป ศูนย์ควบคุมโรคได้เพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอกับการรับมือการแพร่ระบาดของโรคซาร์สประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรและมีมาตรการลดการแพร่ระบาดของโรคในสถานพยาบาล (Ministry of Health and Welfare, 2020)

บทบาทของไต้หวันต่อประชาคมโลกในช่วงสถานการณ์โควิด 19

Taiwan can help และ Taiwan is Helping เป็นนโยบายที่รัฐบาลไต้หวันประกาศ หลังจากที่สามารถควบคุมสถานการณ์ภายในประเทศได้ดี โดยไต้หวันมองว่าโรคระบาดเป็นปัญหาข้ามพรมแดน ไต้หวันได้รับการยอมรับจากนานาชาติสำหรับความพร้อมในการรับมือและการป้องกันการแพร่ระบาด ไต้หวันจึงต้องการใช้ประสบการณ์และความสามารถในการช่วยเหลือประชาคมระหว่างประเทศจากโรคระบาด เริ่มตั้งแต่การแลกเปลี่ยน

³พรรคการเมืองของไต้หวันแบ่งออกเป็น 2 ขั้วชัดเจน คือ 1) พรรคก๊กมินตั๋ง (Kuomintang – KMT) ตัวแทนกลุ่มสีน้ำเงิน และ 2) พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (Democratic Progressive Party – DPP) ตัวแทนกลุ่มสีเขียว

⁴Real-time disease surveillance system

ทางวิชาการโดยหน่วยงานวิจัยที่เปรียบเสมือนคลังสมองของไต้หวัน คือ Academia Sinica⁵ ได้จัดประชุมทางไกลร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสหภาพยุโรปในประเด็นการพัฒนาชุดตรวจโควิดและวัคซีน ตั้งแต่เมษายน ค.ศ. 2020 ไต้หวันบริจาคหน้ากากอนามัยมากกว่า 50 ล้านชิ้น ตลอดจนให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ด่านหน้ามากกว่า 80 ประเทศ ทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน ประเทศที่อยู่ใต้นโยบายมั่งคั่งใหม่ ญี่ปุ่น ประเทศในแอฟริกาและตะวันออกกลาง สำหรับในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนใหญ่ รัฐบาลไต้หวันได้มอบหน้ากากอนามัย และหน้ากาก N95 ให้กับ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เวียดนาม เมียนมา และไทย (Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan), 2020)

สำหรับไทยเมื่อ 20 เมษายน ค.ศ. 2020 นายฮู ซือเจียน (Hsu Szu-chien) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้มอบหน้ากากอนามัยทางการแพทย์จำนวน 200,000 ชิ้นให้กับไทยผ่านทางสำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทยไทเป โดยมีนายธงชัย ชาสวัสดิ์ ผู้อำนวยการใหญ่สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทยไทเป⁶ เป็นผู้รับมอบ โดยนายฮูกล่าวว่า การบริจาคหน้ากากอนามัยให้กับไทยนั้น เพราะไทยเป็นประเทศในกลุ่มเป้าหมายตามนโยบายมั่งคั่งใหม่ โดยไทยถือเป็นประเทศยุทธศาสตร์ที่สำคัญในนโยบายดังกล่าว สำหรับหน้ากากอนามัยที่ได้รับมอบผู้อำนวยการได้จัดส่งไปยังพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (กาญจนาภิเษก ฤกษ์ชญาคมน์, 2563) สำหรับนโยบายมั่งคั่งใหม่ (New Southbound Policy) เป็นนโยบายที่รัฐบาลประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน ประกาศโดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศที่อยู่ทางทิศใต้ของเกาะไต้หวัน โดยประเทศที่อยู่ในนโยบายดังกล่าวมีทั้งหมด 18 ประเทศ คือ ประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ กับ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย เนปาล ปากีสถาน และศรีลังกา (Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan), 2022) นโยบายดังกล่าวไต้หวันต้องการลดการพึ่งพาตลาดของประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงประเทศเดียว (จีนแผ่นดินใหญ่)⁷ จึงอยากพัฒนาความสัมพันธ์เพื่อเป็นทางเลือกทั้งในด้านเศรษฐกิจการค้า การแลกเปลี่ยนบุคลากรที่มีความสามารถ แบ่งเป็นทรัพยากรในด้านต่าง ๆ และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค (Department of Information Services, Executive Yuan, 2019)

นอกจากความช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ ที่ไต้หวันได้มอบให้นานาชาติแล้ว ไต้หวันยังเคลื่อนไหวในเวทีระหว่างประเทศด้วยการเรียกร้องขอให้นานาชาติสนับสนุนไต้หวันเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การอนามัยโลก ซึ่งในอดีตช่วงปี ค.ศ. 1948 จนถึง ค.ศ. 1972 ไต้หวันในฐานะรัฐบาลสาธารณรัฐจีนซึ่งเป็นผู้แทนของจีนในสหประชาชาติ ได้รับการช่วยเหลือจากองค์การอนามัยโลกในการช่วยพัฒนาระบบสาธารณสุข จนกระทั่ง

⁵Academia Sinica เป็นหน่วยวิจัยชั้นนำของไต้หวัน ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1928 ในจีนแผ่นดินใหญ่ ต่อมารัฐบาลสาธารณรัฐจีนได้ย้ายมาที่เกาะไต้หวัน ได้มีการจัดตั้งขึ้นอีกครั้งในปี ค.ศ. 1949 โดยมีหน่วยงานวิจัยทั้งด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

⁶สำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทยไทเปเป็นสถานทูตเชิงพาณิชย์ของไทยในไต้หวัน เนื่องจากไทยและไต้หวันไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน จึงไม่สามารถแต่งตั้งอัครราชทูตอย่างเป็นทางการได้ โดยตำแหน่งผู้อำนวยการใหญ่มีสถานะเทียบเท่าเอกอัครราชทูต

⁷ภายหลังการขึ้นดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดี ไช่ อิงเหวิน ในปี ค.ศ. 2016 ความสัมพันธ์กับจีนไต้หวัน เนื่องจากจีนมองว่ารัฐบาลพรรค DPP มีแนวโน้มต่อต้านหลักการจีนเดียว จีนได้ใช้มาตรการหลายอย่าง เช่น ลดจำนวนนักท่องเที่ยวจากจีนลง ห้ามนำเข้าสินค้าเกษตรบางชนิดจากไต้หวัน เดินหน้าลดบทบาทด้านต่างประเทศของไต้หวัน เช่น กดดันให้ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันตัดความสัมพันธ์

ปี ค.ศ. 1972 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เป็นสมาชิกแทนทำให้ไต้หวันต้องออกจากการเป็นสมาชิกขององค์การอนามัยโลก ไต้หวันมีความพยายามที่จะเข้าเป็นสมาชิกองค์การอนามัยโลก โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคซาร์ส (University of Louisville, Institute for Bioethics, Health Policy, and Law.; Centers for Disease Control and Prevention (U.S.), 2003) ด้วยหลักการจีนเดียวที่จีนแผ่นดินใหญ่ยึดถือทำให้ไต้หวันไม่มีโอกาสในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศ แต่ในสมัยประธานาธิบดีหม่า อิงจิว⁸ จากพรรคก๊กมินตั๋ง เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้นเพราะความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับรัฐบาลจีน ทำให้ในปี ค.ศ. 2009 ไต้หวันได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมการประชุมสมัชชาอนามัยโลก (World Health Assembly - WHA) ครั้งที่ 62 ซึ่งเป็นเวทีการตัดสินใจขององค์การอนามัยโลก ในฐานะผู้สังเกตการณ์ โดยที่จีนไม่คัดค้านการที่ไต้หวันได้เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว (Voice of America, 2009) ไต้หวันได้เข้าร่วมการประชุม WHA จนถึงปี ค.ศ. 2016 โดยในชื่อว่าจีนไทเป (Chinese Taipei) แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไต้หวัน พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (DPP) ของประธานาธิบดีทำให้ ไช่ อิงเหวิน (Tsai Ing-wen) ชนะการเลือกตั้งด้วยอุดมการณ์ของพรรคที่ต่อต้านอิทธิพลของจีนและสนับสนุนแนวคิดการประกาศเอกราชของไต้หวัน จดหมายเชิญเข้าร่วม WHA ของไต้หวันได้ถูกส่งมาก่อนการสาบานตนเข้ารับตำแหน่ง พร้อมทั้งแจ้งให้ทราบถึงเงื่อนไขของการเข้าร่วมประชุมว่าไต้หวันต้องยอมรับหลักการจีนเดียว ต้องใช้ชื่อว่าจีนไทเป ยอมรับว่าจีนคือผู้แทนของชาวจีนในสหประชาชาติ ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลไต้หวันชุดใหม่ที่มองว่าถูกจีนใช้การเมืองบิบบังคับและแทรกแซงในประเด็นสาธารณสุขที่ประชาชนทุกคนควรเข้าถึงได้ คำเชิญเข้าร่วมการประชุมของไต้หวันจึงสิ้นสุดลง โดยหลังจากปี ค.ศ. 2016 ไต้หวันไม่ได้รับหนังสือเชิญจากองค์การอนามัยโลกอีก (Wees, 2016; Teng, 2022)

ทางการไต้หวันได้กล่าวหาจีนว่าเป็นผู้ที่ขัดขวางไม่ให้ไต้หวันได้เข้าร่วม WHA ซึ่งทำให้ประชากรไต้หวัน 23 ล้านคน ถูกกีดกันสิทธิทางด้านสาธารณสุข และกล่าวหาเลขาธิการขององค์การอนามัยโลกว่าอ่อนน้อมกับจีนทำงานมือคดและไม่มีความเป็นมืออาชีพ ไต้หวันถูกกีดกันออกจากเวทีการประชุมที่สำคัญตลอดจนไม่ได้รับข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับโรคระบาดและข้อมูลของไต้หวันที่ส่งให้กับองค์การอนามัยโลก ไม่ได้รับการเปิดเผยให้ประเทศใดทราบ ภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด 19 ไต้หวันได้เพิ่มความพยายามโดยการสนับสนุนจากชาติที่เป็นพันธมิตร เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และชาติตะวันตก ที่ไต้หวันใช้คำว่าประเทศที่มีแนวคิดเหมือนกัน (Like – minded countries) (Ministry of Health and welfare, 2022) ทำให้ประเด็นการเข้าเป็นสมาชิก WHA กลายเป็นประเด็นทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศที่สนับสนุนประชาธิปไตยและโจมตีจีนที่มีการปกครองแบบอำนาจนิยม

⁸หลังปี ค.ศ. 1949 นายหม่า อิงจิวเป็นประธานาธิบดีคนแรกของไต้หวัน ที่ได้พบปะกับผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน คือประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ที่สิงคโปร์ เมื่อ 7 พ.ย. ค.ศ. 2015

บทบาทของมหาอำนาจสหรัฐอเมริกากับจีนต่อไต้หวันในช่วงโควิด 19

แม้ว่าไต้หวันและสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกัน แต่มีความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ด้วยกฎหมายความสัมพันธ์ไต้หวัน (Taiwan Relations Act) ปี ค.ศ. 1979 ซึ่งสหรัฐอเมริกาจะส่งเสริมและรักษาความสัมพันธ์กับประชากรบนเกาะไต้หวัน เหมือนกับที่ปฏิบัติในจีนแผ่นดินใหญ่และประเทศในภูมิภาคแปซิฟิกตะวันตก (Library of Congress, 2022) นับตั้งแต่การแพร่ระบาดของโควิด 19 ความร่วมมือทางด้านสาธารณสุขระหว่างสหรัฐอเมริกาและไต้หวันพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ. 2020 นาย Alex Azar รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของสหรัฐอเมริกา⁹ เดินทางเยือนไต้หวัน นับเป็นผู้นำระดับรัฐมนตรีคนแรกที่เดินทางเยือนไต้หวันหลังจากตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกันในปี ค.ศ. 1979 โดยเป้าหมายในการเยือนคือการหารือในความร่วมมือเกี่ยวกับโควิด 19 และพบหารือกับประธานาธิบดีไช่ อิงเหวิน (Lai, 2020) โดยก่อนหน้าเมื่อวันที่ 27 เมษายน ค.ศ. 2020 นาย Alex ได้โพสต์บนทวิตเตอร์ส่วนตัวว่าได้พูดคุยทางโทรศัพท์กับนายเฉิน สือจง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขไต้หวันเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 (Azar, 2020) นอกจากนี้ สถาบันอเมริกันประจำไต้หวัน (American Institute in Taiwan - AIT) สถานทูตโดยพฤตินัยของสหรัฐอเมริกาได้ออกแถลงการณ์ว่าการเยือนของนาย Alex มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการรับมือกับโควิด 19 ของไต้หวันซึ่งเป็นต้นแบบที่ดี และจะเข้าพบประธานาธิบดี ไช่ อิงเหวิน เพื่อแจ้งให้ทราบว่าประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐอเมริกา สนับสนุนไต้หวันในการเป็นผู้นำในด้านสาธารณสุขของโลกและเน้นย้ำว่าสังคมที่เป็นประชาธิปไตยและมีเสรีภาพเป็นต้นแบบที่ดีที่สุดในความร่วมมือทางด้านสาธารณสุข (American Institute of Taiwan, 2020) การหารือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสหรัฐอเมริกาและประธานาธิบดี สำคัญคือการสานต่อความร่วมมือที่ได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมระหว่างไต้หวันกับสหรัฐอเมริกาในการเป็นพันธมิตรต่อสู้กับโรคโควิด 19¹⁰ โดยสิ่งที่ประธานาธิบดีไต้หวันเน้นย้ำคืออิทธิพลทางการเมืองไม่ควรอยู่เหนือสิทธิทางด้านสุขภาพของประชาชน (Office of the president Republic of China (Taiwan), 2020)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้นาย Alex Azar สามารถเดินทางเยือนไต้หวันได้นั้นเนื่องจาก เมื่อวันที่ 16 มีนาคม ค.ศ. 2018 ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ลงนามในกฎหมายการเดินทางเยือนไต้หวัน (Taiwan Travel Act) เพื่อเป็นการแก้ไขข้อบังคับในกฎหมายความสัมพันธ์ไต้หวัน (Taiwan Relations Act) ปี ค.ศ. 1979 ที่ระบุว่าผู้นำระดับสูงของสองประเทศจะไม่สามารถพบปะกันได้¹¹ สำหรับกฎหมายฉบับใหม่ได้อนุญาตให้เจ้าหน้าที่สหรัฐอเมริกาทุกระดับสามารถเดินทางไปเยือนไต้หวันได้แต่ยังไม่รวมถึงระดับประธานาธิบดี และอนุญาตให้

⁹U.S. Health and Human Services Secretary

¹⁰โดยเมื่อวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 2020 ไต้หวันได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมกับสหรัฐอเมริกาในการเป็นพันธมิตรต่อสู้กับโควิด 19

¹¹กฎหมายความสัมพันธ์ไต้หวันระบุว่า ตำแหน่งระดับสูงของไต้หวัน ได้แก่ ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ไม่สามารถเดินทางเยือนสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการได้ สำหรับด้านสหรัฐอเมริกาได้ห้ามเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศพบปะกับเจ้าหน้าที่ของไต้หวัน

เจ้าหน้าที่ระดับสูงของไต้หวันสามารถเดินทางเยือนสหรัฐอเมริกาได้ โดยมีเงื่อนไขการรับรองให้สมเกียรติกับตำแหน่งนั้น ๆ และสามารถพบปะกับเจ้าที่กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกาได้ (Wees, 2018)

จีนได้ตอบโต้การเดินทางเยือนไต้หวันของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสหรัฐอเมริกา ด้วยการส่งเครื่องบินขับไล่ไปยังช่องแคบไต้หวันช่วงเวลาที่นาย Alex อยู่ระหว่างการเยือนไต้หวัน ในขณะเดียวกัน นาย Alex ได้แสดงความเห็นตำหนิรัฐบาลจีนว่ามีการทำงานที่ไม่โปร่งใส ไม่เปิดเผยข้อมูลการแพร่ระบาดในฐานะที่เป็นต้นกำเนิดการแพร่ของเชื้อไวรัสไปทั่วโลก ถ่วงเวลาไม่ให้เจ้าหน้าที่ต่างชาติเข้าไปตรวจสอบหาสาเหตุการแพร่ระบาด ถ้าหากโรคระบาดเกิดในประเทศที่มีความโปร่งใสอย่างสหรัฐอเมริกาหรือไต้หวันสถานการณ์จะไม่เป็นแบบนี้ (Abutaleb, 2020) สื่อของทางการจีนได้ออกมาประณามการเยือนไต้หวันของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐอเมริกา โดยกระทรวงการต่างประเทศของจีนเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาเคารพในหลักการจีนเดียว (One China Principle)¹² และแถลงการณ์ร่วม 3 ฉบับ ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน (US.- China Three Joint Communique)¹³ ให้ยุติการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศและไม่ยกระดับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกัน โดยเฉพาะการที่จะส่งเสริมให้ไต้หวันเข้าร่วมการประชุมสมัชชาอนามัยโลกนั้น เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้เพราะผู้ที่สามารถเข้าร่วมได้ต้องเป็นผู้แทนประเทศเท่านั้น พร้อมให้สหรัฐอเมริกายุติการกล่าวหาว่าจีนเป็นต้นกำเนิดของไวรัส เพราะการที่จีนเป็นชาติแรกที่รายงานการเกิดขึ้นของโรคให้ทราบไม่ได้หมายความว่าโรคนั้นจะเกิดขึ้นจากจีน (China Global Television Network, 2020)

สหรัฐอเมริกายังมีบทบาทในการจัดหาวัคซีนให้กับไต้หวัน โดยได้บริจาควัคซีนโมเดอร์นา (Moderna) ให้ไต้หวันรวมทั้งสิ้น 4 ล้านโดส (ครั้งแรก 2.5 ล้านโดสและครั้งที่สอง 1.5 ล้านโดส) (Taiwan Centers for Disease Control, 2021) ผู้แทนสถาบันสหรัฐอเมริกาประจำไต้หวันกล่าวว่าวัคซีนคือเครื่องยืนยันความสำคัญที่สหรัฐอเมริกาให้กับไต้หวัน ในขณะที่ประธานาธิบดีไช่ อิงเหวินระบุว่าจีนไม่อนุญาตให้ไต้หวันนำเข้าวัคซีนไฟเซอร์ โดยทางการจีนระบุว่าจะเป็นผู้ที่ส่งมอบวัคซีนดังกล่าวให้กับทางไต้หวันเอง ซึ่งขัดต่อกฎหมายไต้หวันที่ไม่อนุญาตให้นำเข้าวัคซีนจากจีน (AP News, 2021) การช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาไม่เพียงแต่ทำในฐานะที่ไต้หวันเป็นพันธมิตรหลักของตนเท่านั้น แต่สหรัฐอเมริกาเองก็มีความวิตกกังวลในผลประโยชน์ของตนเอง เพราะเกรงว่าหากปล่อยให้ไต้หวันมีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อย่างรุนแรงจะส่งผลกระทบต่อการผลิตชิปเพราะไต้หวันมีผู้ผลิตรายใหญ่คือ TSMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company) โดยสหรัฐอเมริกามีความต้องการชิปจากผู้ผลิตไต้หวันเป็นอย่างมาก โดยมีลูกค้าสำคัญ เช่น บริษัท Apple (Crawford et al., 2021)

¹²หลักการจีนเดียว (One China Principle) ในฉันทามติปี ค.ศ. 1992 ระหว่างผู้แทนไต้หวันและผู้แทนรัฐบาลจีน ไต้หวันถือว่าไต้หวันคือสาธารณรัฐจีน แต่อำนาจอธิปไตยในปัจจุบันมีเพียงหมู่เกาะไต้หวันและชาวเคิงเจี้ยน ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่สำหรับรัฐบาลปักกิ่งตีความว่าเกาะไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีน

¹³แถลงการณ์ร่วม 3 ฉบับ เป็นจุดเริ่มต้นของการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับสาธารณรัฐประชาชนจีน สำคัญคือสหรัฐอเมริกายอมรับว่าไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นรัฐบาลที่เป็นตัวแทนของชาวจีนทั้งหมด สหรัฐอเมริกาต้องลดการจำหน่ายอาวุธให้กับไต้หวัน

ในช่วงวิกฤตโรคระบาดความขัดแย้งระหว่างไต้หวันและจีนยังคงดำเนินต่อไป โดยปัจจัยทางการเมืองก็มีส่วนทำให้จีนกดดันไต้หวันมากขึ้นจากการที่ประธานาธิบดี ไช่ อิงเหวิน ชนะการเลือกตั้งได้อย่างท่วมท้น ในสมัยที่สอง ทำให้จีนกังวลว่าไต้หวันจะพยายามแบ่งแยกตัวเองออกจากจีน ความตึงเครียดครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อมีการอพยพชาวต่างชาติออกจากประเทศจีนในช่วงของการแพร่ระบาด จีนไม่อนุญาตให้สายการบินของไต้หวันเข้าไปทำการอพยพชาวไต้หวันบนจีนแผ่นดินใหญ่ ทำให้การอพยพชาวไต้หวันต้องล่าช้าออกไปและคนไต้หวันไม่พอใจกับการกระทำของรัฐบาลจีนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้รัฐบาลจีนยังวิจารณ์ไต้หวันว่าในช่วงของการแพร่ระบาด ไต้หวันใช้เรื่องของโควิด 19 มาเสริมกำลังทางการทหารเพื่อแบ่งแยกออกจากจีน (Fukada, 2021) สำหรับการเสนอความช่วยเหลือของจีนต่อไต้หวัน จีนได้เสนอว่าจะให้วัคซีนที่ผลิตในประเทศจีนให้กับไต้หวัน โดยสำนักงานกิจการไต้หวันของจีน (China's Taiwan Affairs Office) ให้ข้อมูลว่าคนบนเกาะไต้หวันมีความต้องการที่จะใช้วัคซีนจากจีนและจะดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อให้คนไต้หวันเข้าถึงวัคซีน ในขณะที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขของไต้หวันปฏิเสธความช่วยเหลือดังกล่าวทันที เพราะไต้หวันมีกฎหมายห้ามนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาจากจีนและวัคซีนของจีนเนื่องจากไม่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม มีผู้วิจารณ์รัฐบาลไต้หวันที่ปฏิเสธการรับความช่วยเหลือจากจีนในช่วงที่ไต้หวันกำลังขาดแคลนวัคซีนว่าผู้นำไต้หวันจะไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากจีนเด็ดขาดไม่ใช่เพราะประสิทธิภาพของวัคซีน แต่เป็นเรื่องของการเมืองที่รัฐบาลไต้หวันพยายามแยกตัวออกจากจีน การยอมรับความช่วยเหลือจากจีนทำให้อิทธิพลของจีนต่อไต้หวันจะมีมากขึ้น (Mcgregor, 2021) นอกจากนี้ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 ช่วงเดือนธันวาคม ค.ศ. 2021 นิการากัวได้ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน โดยเปลี่ยนไปยอมรับหลักการจีนเดียวและมีความสัมพันธ์กับจีนแทน หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์รัฐบาลจีนได้บริจาควัคซีน Sinopharm ให้กับนิการากัวจำนวน 1 ล้านโดสเป็นการตอบแทนมิตรภาพดังกล่าว (BBC, 2021) ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าจีนอาจจะใช้วัคซีนเป็นเครื่องมือทางการเมือง

ไต้หวันนอกจากจะสั่งซื้อวัคซีนจากต่างประเทศแล้ว ยังมีโครงการพัฒนาวัคซีนของตนเองขึ้น ในชื่อว่า Medigen หรือวัคซีนเกาตวน ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยบริษัท Medigen Vaccine Biologics ได้ทำการทดลองในระยะที่ 1 กับระยะที่ 2 ในไต้หวันและระยะที่ 3 ที่ปารากวัย¹⁴ และในยุโรปได้รับการอนุมัติให้ทำการทดลองโดย European Medicines Agency (EMA) (Kao, 2021) ประธานาธิบดี ไช่ อิงเหวิน ได้รับการฉีดวัคซีน Medigen เข็มแรกเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม ค.ศ. 2021 หลังจากได้รับอนุญาตจากองค์การอาหารและยาของไต้หวัน และได้ฉีดเข็มกระตุ้นเข็มที่สองเมื่อวันที่ 15 มกราคม ค.ศ. 2022 (Taipei Times, 2022) แต่วัคซีนดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับจากต่างประเทศ โดยมีประเทศที่อนุญาตให้ผู้ที่ได้รับวัคซีน Medigen เข้าประเทศได้มีเพียง 10 ประเทศเท่านั้น¹⁵ ซึ่งหนึ่งในนั้นมีไทย ด้วยเหตุผลหลักคือวัคซีน Medigen ไม่ได้รับการรับรองจากองค์การอนามัยโลกซึ่งไต้หวันไม่ได้เป็นสมาชิก (Shen et al., 2022) และการผลิตวัคซีนใช้เองของไต้หวันได้ยุติ

¹⁴ปารากวัยเป็นหนึ่งใน 14 ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับไต้หวัน

¹⁵10 ประเทศที่อนุญาตให้ผู้ที่ได้รับวัคซีน Medigen อินโดนีเซีย ปาเลา นิวซีแลนด์ เบลีซ (Belize) โชมาลีแลนด์ ไทย เอสโตรเนีย ปารากวัย มาเลเซีย เซนต์คิตส์และเนวิส (Saint Kitts and Nevis)

การผลิตไปแล้ว เพราะวัคซีน Medigen ไม่มีคำสั่งซื้อเพิ่มเติมจากรัฐบาลไต้หวันซึ่งเป็นผู้ซื้อรายเดียว โดยก่อนหน้านี้รัฐบาลไต้หวันได้ซื้อวัคซีนไปถึง 5 ล้านโดสแต่ใช้เพียงร้อยละ 68 ที่เหลือต้องทำลายทิ้งเพราะหมดอายุ รัฐบาลไต้หวันเองได้ประกาศยอมรับว่าการกิจของวัคซีน Medigen นั้น เสร็จสมบูรณ์แล้ว เพราะมีส่วนช่วยให้คนไต้หวันได้รับวัคซีนในช่วงที่ขาดแคลนวัคซีนจากต่างชาติ (Chen et al., 2022) สำหรับการใช้ในประเทศของวัคซีน Medigen นั้น เมื่อช่วงปลายปี ค.ศ. 2021 พบว่าไต้หวันได้บริจาควัคซีนให้กับโซมาลีแลนด์ (Somaliland) เป็นจำนวน 150,000 โดส ซึ่งก่อนหน้านี้ไต้หวันได้บริจาคเครื่องผลิตออกซิเจนให้กับโซมาลีแลนด์มาแล้วครั้งหนึ่ง ทำให้อุปกรณ์ป้องกันและรับมือกับโรคโควิด 19 ของโซมาลีแลนด์มาจากไต้หวันถึงร้อยละ 90 (Taipei Times, 2021).

ความเห็นของชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในไต้หวันในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด

จากการสอบถามความคิดเห็นของชาวไทยและชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในไต้หวันช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 ค.ศ. 2020 ถึง ค.ศ. 2022¹⁶ เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่น่าสนใจจากผู้ที่มีประสบการณ์จริงดังนี้ น.ส. นกสร แก้วอรสาร อดีตนักศึกษาปริญญาโท ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติเจิ้งจื่อ (National Chengchi University) แสดงความเห็นที่ไต้หวันมีมาตรการในการจัดการที่ดี ตัดสินใจปิดประเทศเร็ว ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถทำการสอนในชั้นเรียนได้ โดยมีการเรียนการสอนออนไลน์แค่เพียงหนึ่งสัปดาห์เท่านั้น ขึ้นชมมาตรการรักษาระยะห่างด้วยการแบ่งคนที่สามารถเข้าซูเปอร์มาร์เก็ตตามวันคู่และวันคี่โดยใช้เลขท้ายบัตรประชาชนเป็นเกณฑ์ มีตรวจบัตรก่อนเข้าซูเปอร์มาร์เก็ตอย่างเข้มงวด จุดอ่อนของไต้หวันคือการที่วัคซีนมาช้ามาก แต่บริหารจัดการช่วงรับวัคซีนทำได้ดี น.ส.ณัฐิกา พันธุวิจิต คนไทยที่อาศัยอยู่ในไต้หวันชื่นชมการบริหารงานของไต้หวันในเรื่องหน้ากากอนามัย โดยจัดสรรวันให้ประชาชนสามารถไปรับหน้ากากอนามัยฟรีได้ที่ร้านขายยาทั่วไปเกิดการขาดตลาดไปบ้างแต่ก็ไม่นาน จุดบริการแอลกอฮอล์หาได้ง่ายตามพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ แต่จุดอ่อนของไต้หวันคือวัคซีนมาช้ามาก รู้สึกว่าไทยจะมีประสิทธิภาพมากกว่าในการจัดหาวัคซีน โดยมีความเห็นว่าเป็นเพราะการเมืองและผลประโยชน์ แต่พอมาถึงก็สามารถจองผ่านเว็บไซต์แล้วสามารถไปฉีดวัคซีนได้เลย ภาพรวมมองว่าไต้หวันคุมสถานการณ์ได้ดีมากในช่วงแรก แต่ในปี ค.ศ. 2022 ผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นมาก เพราะการเข้าถึงวัคซีนของประชาชนน้อย

นักศึกษาปริญญาโทอีกคนหนึ่งจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติเจิ้งจื่อ (National Chengchi University) แสดงความเห็นที่มาตรการช่วงแรกของไต้หวันมีการตอบสนองที่ค่อนข้างรวดเร็ว เช่น การปิดประเทศทำให้ช่วงแรกไต้หวันมีผู้ติดเชื้อน้อยมาก ต่อมาเมื่อทั่วโลกผ่อนคลามาตรการคุมเข้ม โควิดไต้หวันมีการปรับตัวที่ค่อนข้างช้าและไม่ยืดหยุ่น เช่น นโยบายการกักตัวผู้ที่เดินทางเข้าประเทศไต้หวัน เป็นประเทศท้าย ๆ ที่ยกเลิกแต่การจัดการภายในประเทศถือว่ามีประสิทธิภาพ ในด้านการเข้าถึงหน้ากากอนามัย ชุดตรวจ ATK ยารักษา

¹⁶ ใช้การสื่อสารและเก็บข้อมูลผ่านแอปพลิเคชัน Line โดยให้คำถามปลายเปิดว่ามีความเห็นอย่างไรต่อการจัดการโควิดในไต้หวัน

โควิด การจ้องควิดวัคซีน อย่างไรก็ตามเว็บไซต์และแอปพลิเคชันส่วนใหญ่ที่ทางรัฐบาลจัดทำขึ้นมีเพียงภาษาจีน ทำให้ชาวต่างชาติไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร

นักศึกษาปริญญาตรีอีกคนจากมหาวิทยาลัยครูแห่งชาติไต้หวัน (National Taiwan Normal University) มีประสบการณ์เคยติดโควิดขณะอยู่ที่ไต้หวันให้ข้อมูลว่าช่วงติดโควิดเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2022 ทางอาจารย์มหาวิทยาลัยได้โทรมาสอบถามและแจ้งว่าไม่ต้องกังวลให้กักตัวในห้องพักของตนเอง มีเจ้าหน้าที่ของกรุงไทเปคอยอำนวยความสะดวก ได้รับยาพื้นฐาน เช่น ยาแก้ปวด ลดน้ำมูก ยาแก้ไอ ไม่ได้รับยาด้านไวรัส เพราะอาการไม่หนัก จะเห็นได้ว่าคนไทยที่อาศัยอยู่ในไต้หวันค่อนข้างพึงพอใจกับมาตรการของไต้หวันยกเว้นเรื่องวัคซีนที่ดูจะเป็นปัญหาใหญ่ที่ไต้หวันประสบ

นอกจากชาวไทยแล้วยังได้รับข้อมูลจากหญิงชาวอินโดนีเซียซึ่งอยู่กับสามีและลูกชาวอินโดนีเซียซึ่งมีข้อมูลที่น่าสนใจคือ การรับมือของไต้หวันช่วง 2 ปีแรกทำได้ดีมาก แต่ในปี ค.ศ. 2022 ไต้หวันปรับตัวได้ช้า และในเรื่องสวัสดิการรู้สึกถูกแบ่งแยกในช่วงการปิดโรงเรียนในปี ค.ศ. 2021 เป็นเวลา 2 เดือนครึ่ง ผู้ปกครองไต้หวันได้รับเงินสนับสนุนในช่วงต้องดูแลลูกที่ไม่ได้ไปโรงเรียน แต่ผู้ปกครองชาวต่างชาติไม่ได้รับสิทธิดังกล่าว จึงรู้สึกว่าเป็นธรรมกับตนเอง

บทสรุป

โลกในยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งการพึ่งพิงกัน (Interdependence) ไต้หวันเป็นชาติหนึ่งที่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 วัคซีนกลายเป็นปัจจัยสำคัญ หากพิจารณาแนวคิดเรื่องการพึ่งพิงกัน เช่น แนวคิด Sensitivity interdependence หรือการพึ่งพิงในประเด็นอ่อนไหว แต่ละชาติย่อมต้องพึ่งพาสินค้าหรือบริการจากชาติอื่น เช่น พลังงาน สินค้าเกษตร ซึ่งความอ่อนไหวของแต่ละชาติขึ้นอยู่กับความต้องการและมาตรการของรัฐบาลในการจัดการกับปัญหา (Keohane & Nye, 2011) ในกรณีของไต้หวันที่ประสบปัญหาขาดแคลนวัคซีนโควิด 19 และถูกกีดกันการนำเข้าทำให้เป็นประเด็นสำคัญที่ไต้หวันต้องจัดการ ตลอดจนเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ไต้หวันต้องผลิตวัคซีนของตนเองเพื่อลดความเสี่ยงทางด้านสาธารณสุขของตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพึ่งพิงในประเด็นอ่อนไหวที่กล่าวว่าประเทศต่าง ๆ เมื่อได้รับผลกระทบจากการพึ่งพิงชาติอื่นมากเกินไป แนวทางหนึ่งคือการพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นให้พอเพียงกับความต้องการโดยการพึ่งพาตนเอง (Self-Sufficient) นอกจากไต้หวันจะพัฒนาวัคซีนของตนแล้วยังพัฒนาระบบเฝ้าระวังทางสาธารณสุขของตนเองอีกด้วย เพราะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การอนามัยโลก ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญในด้านสาธารณสุข ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตัวแสดงที่สำคัญไม่แพ้รัฐคือองค์การระหว่างประเทศ จากแนวคิดที่ว่ารัฐต้องพึ่งพาท้องถิ่นระหว่างประเทศที่สามารถสนับสนุนข้อมูล การบริการ การบริหารจัดการ ในประเด็นเฉพาะด้าน (Nye & Keohane, 1971) ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทขององค์การอนามัยโลกที่เป็นผู้ดูแลและให้คำแนะนำ ตลอดจนออกมาตรการทางในการรับมือกับวิกฤตทางสาธารณสุข ดังนั้นเมื่อไต้หวันถูกกีดกันออกจากการพึ่งพาดังกล่าว การพึ่งพาตนเองจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ไต้หวันยังได้ใช้ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ที่เป็นเกาะในการสกัดกั้นโรคระบาดด้วยการควบคุมการเข้าออกพรมแดน ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างญี่ปุ่นที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกัน แต่กลับรับมือกับปัญหาได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ อาจเป็นเพราะญี่ปุ่นสามารถพึ่งพาประเทศอื่น ๆ รวมถึงองค์การระหว่างประเทศและไม่ถูกกีดกันในการเข้าถึงวัคซีน ทำให้มีตัวเลือกในการบริหารจัดการได้มากกว่า ไต้หวันยังได้นำบทเรียนของการแพร่ระบาดไวรัสซาร์สเมื่อปี ค.ศ. 2003 มาปรับใช้ในการรับมือกับโควิด 19 เพราะไต้หวันทราบดีถึงสถานะความอ่อนไหวในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของตน อย่างก็ตามมาตรการของไต้หวันมีการกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนบ้าง แต่ไต้หวันเองไม่เคยใช้มาตรการในการล็อกดาวน์ปิดเมืองเหมือนประเทศอื่น ไต้หวันใช้การงดการรวมกลุ่มเพื่อไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดและใช้มาตรการติดตามผู้ที่ติดเชื้ออย่างใกล้ชิด จนกระทั่งประสบความสำเร็จในการทำให้โควิดเป็นศูนย์ได้ แต่สิ่งที่น่าสนใจคือความไม่สะดวกสบายและการแบ่งแยกที่เกิดขึ้นกับชาวต่างชาติที่อยู่ในไต้หวัน ที่ไม่ปรากฏในสื่อหลักแสดงให้เห็นว่าความเป็นสากลในการจัดการของไต้หวันยังมีปัญหาอยู่ ซึ่งไต้หวันเป็นประเทศที่พึ่งพาแรงงานที่ส่วนใหญ่มาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นประเด็นดังกล่าวควรเป็นสิ่งที่รัฐบาลไต้หวันต้องพิจารณา สำหรับการผ่อนคลายนโยบายควบคุมโควิดทำได้ค่อนข้างช้ากว่าประเทศอื่นอาจจะกังวลเรื่องการที่ประชาชนรับวัคซีนไม่ทั่วถึงจนกลายเป็นประเทศเกือบสุดท้ายในการยกเลิกนโยบายโควิดเป็นศูนย์

ไต้หวันยังถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ในการแข่งขันทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนซึ่งถือเป็นประเทศมหาอำนาจในยุคปัจจุบัน ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ทุกประเทศล้วนต้องพึ่งพาอาศัยกันนั้น ประเทศมหาอำนาจย่อมมีความยากลำบากในการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพราะการตัดสินใจดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อความสัมพันธ์ทวิภาคีเท่านั้น แต่ขยายไปถึงการเปลี่ยนแปลงระบบระหว่างประเทศได้อีกด้วย ประเทศเล็กมีทางเลือกที่จำกัด จำเป็นต้องเลือกทางเลือกที่จะสร้างประโยชน์ให้กับตนได้มากที่สุด (Nye & Keohane, 1971) เช่น ไต้หวันมีประชากรเพียง 21 ล้านคน รัฐบาลจำเป็นต้องเลือกที่จะรับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ เพราะมหาอำนาจอีกชาติหนึ่งคือภัยคุกคามต่อความมั่นคง

ในขณะที่จีนถือว่าไต้หวันเป็นจังหวัดหนึ่งของจีนและรัฐบาลไต้หวันกับกองทัพไต้หวันเป็นกลุ่มเรียกร้องเอกราชต้องการแบ่งแยกดินแดน จีนต้องการให้ทั่วโลกยอมรับในหลักการจีนเดียวซึ่งเป็นพื้นฐานในเรื่องนโยบายระหว่างประเทศที่จีนยึดถืออย่างเคร่งครัด ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศที่พึ่งพาจีนจะให้ความเคารพกับประเด็นดังกล่าวเป็นอย่างมาก นโยบายที่จีนกำหนดได้เปลี่ยนแปลงระบบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่หลายประเทศเลือกที่จะตัดความสัมพันธ์กับไต้หวันและยึดมั่นในหลักการจีนเดียว จนทำให้ไต้หวันมีประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตลดน้อยลงเรื่อย ๆ แม้ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 หลักการจีนเดียวได้ถูกนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ไต้หวันกล่าวหาว่าจีนเป็นผู้อยู่เบื้องหลังในการขัดขวางไม่ให้ไต้หวันสั่งซื้อวัคซีนไฟเซอร์จากผู้ผลิตได้ ในขณะที่จีนเองปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าวพร้อมเสนอที่จะช่วยเหลือส่งวัคซีนของจีนให้ไต้หวัน ซึ่งไต้หวันปฏิเสธโดยทันที เพราะไม่ต้องการให้จีนมีอำนาจหรืออิทธิพลสร้างบุญคุณกับคนไต้หวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้รัฐบาลของประธานาธิบดี ชี อิงเหวิน ที่สนับสนุนแนวคิดการเป็นเอกราชของไต้หวันของขั้วจากจีนจึงเป็นสิ่งต้องห้าม นอกจากนี้จีนยังคงขัดขวางไม่ให้ไต้หวันเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การ

อนามัยโลก เพราะถือว่าไต้หวันเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของจีน ถึงแม้ว่าไต้หวันจะสามารถผลิตวัคซีนได้ด้วยตนเองแต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ เพราะไม่ได้รับการรับรองจากองค์การอนามัยโลก ปัญหาของสถานะของไต้หวันไม่เพียงส่งผลกระทบทางการเมืองยังมีผลต่อสุขภาพของประชาชนอีกด้วย

สำหรับสหรัฐอเมริกาความสัมพันธ์กับไต้หวันผ่านกฎหมายความสัมพันธ์ไต้หวัน (Taiwan Relations Act) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ การทหาร รวมถึงสาธารณสุข สหรัฐอเมริกาเป็นผู้บริจาควัคซีนรายใหญ่ให้กับไต้หวันในช่วงที่เกิดวิกฤติเรื่องวัคซีนเป็นเสมือนที่พึ่งให้กับไต้หวัน และเป็นการพิสูจน์ว่าสหรัฐอเมริกาคอยสนับสนุนไต้หวัน ซึ่งเป็นการพึ่งพากันโดยไต้หวันพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในฐานะชาติที่จะคอยสนับสนุนความมั่นคงให้กับตน สหรัฐอเมริกาก็ใช้ไต้หวันเป็นหมากในการคานอำนาจกับจีนที่ขยายอิทธิพลเทียบเคียงกับสหรัฐอเมริกา พร้อมด้วยประเทศพันธมิตรในเอเชียตะวันออก เช่น เกาหลีใต้และญี่ปุ่น ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาให้ถ่วงดุลอำนาจและคานอิทธิพลของจีนในภูมิภาคและในระดับโลก เพราะนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต้องการคงสถานะการเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลก

ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 การทูตวัคซีนเป็นปรากฏการณ์แปลกใหม่ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามบทบาทของตัวแสดงข้ามชาติ (Transnational Actor) มีมาอย่างยาวนาน แม้ตัวแสดงเหล่านี้จะมีสถานะเป็นบริษัทเอกชน แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่ารัฐยอมมีบทบาทในการควบคุมและกำหนดทิศทางการดำเนินงานของบริษัท ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการขยายอิทธิพลของรัฐด้วย (Nye & Keohane, 1971) จะเห็นได้จากจีนที่ส่งออกวัคซีนจำนวนมากให้กับมิตรประเทศของตน ตลอดจนจะใช้วัคซีนดังกล่าวเป็นเครื่องมือขยายอิทธิพลไปยังไต้หวันที่กำลังขาดแคลนวัคซีน ไต้หวันเองก็พยายามสร้างบทบาทในเวทีระหว่างประเทศด้วยการส่งวัคซีนที่ผลิตขึ้นเองไปยังชาติที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าการที่ประเทศเหล่านั้นยังคงจงรักภักดีกับไต้หวันก็เพราะการสนับสนุนทางการเงิน การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 กำลังจะเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมโลกโดยการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน แต่สำหรับความสัมพันธ์จีนไต้หวันกำลังเดินหน้าสู่ความตึงเครียดครั้งใหญ่ในรอบหลายปีจากหลายปัจจัย หนึ่งในนั้นคือการแข่งขันทางการเมืองระหว่างประเทศที่รุนแรงระหว่างสหรัฐอเมริกาและกับสาธารณรัฐประชาชนจีน สองมหาอำนาจที่ขัดเคี่ยวกันกันหนึ่งเพื่อรักษาสถานะเดิมและอีกหนึ่งเพื่อสร้างสถานะใหม่โดยมีดินแดนไต้หวันเป็นหนึ่งในเครื่องมือ ซึ่งเห็นได้จากคนบนเกาะไต้หวันต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนกับวัคซีนโควิด 19 ในช่วงที่ประเทศเกิดวิกฤตทางด้านสุขภาพร้ายแรงที่สุด

รายการอ้างอิง

- กาญจน์ญาณันท์ กฤษณ์ชญาคนันท์. (2563). *ซึ่งน้ำใจได้หัวนี้!ส่งมอบหน้ากากอนามัยให้ไทย 2 แสนชิ้น สู่ชายแดนภาคใต้*. สถานีวิทยุแห่งชาติสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน). <https://th.rti.org.tw/news/view/id/2002527>
- Abutaleb, Y. (2020, August 12). Azar criticizes China's response to coronavirus during Taiwan visit. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/health/2020/08/12/azar-criticizes-chinas-response-coronavirus-during-taiwan-visit/>
- American Institute in Taiwan. (2020, August 5). *HHS Secretary Alex Azar to Lead Delegation to Taiwan in First Visit by A U.S. HHS Secretary*. <https://www.ait.org.tw/hhs-secretary-alex-azar-to-lead-delegation-to-taiwan-in-first-visit-by-a-u-s-hhs-secretary/>
- Azar, A. [@SecAzar]. (2020, April 27). This morning I spoke with Minister Chen of Taiwan regarding the #COVID19 outbreak. I thanked him for Taiwan's efforts to share their best practices and resources with the U.S. [Image attached] [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/secazar/status/1254773790858334210?lang=hu>
- BBC. (2021, December 13). *Nicaragua receives China vaccines after cutting ties with Taiwan*. <https://www.bbc.com/news/world-asia-59633388>
- Chang, W.C. (2020). *Taiwan's Fight against COVID-19 : Constitutionalism, Laws, and the Global Pandemic*. <https://verfassungsblog.de/taiwans-fight-against-covid-19-constitutionalism-laws-and-the-global-pandemic/>
- Chen, C.L., Shen, P.Y., & Mazzetta, M. (2022, November 16). No Medigen COVID vaccine available in Taiwan as last batch expires. *Focus Taiwan*. <https://focustaiwan.tw/society/202211160017>
- Cheng, T.M. (2022). Taiwan's COVID-19 surge: from "Zero-COVID" to "Living with COVID". *Taiwan Insight*. <https://taiwaninsight.org/2022/05/27/taiwans-covid-19-surge-from-zero-covid-to-living-with-covid/>
- China Global Television Network. (2020, August 12). *What Beijing said about Alex Azar's visit to Taiwan*. <https://newsus.cgtn.com/news/2020-08-12/What-Beijing-said-about-Alex-Azar-s-visit-to-Taiwan-SSWleh2DFS/index.html>
- Crawford, A., Wu, D., & Marlow, I. (2021, May 24). World's Supply of Chips is in Danger Unless Taiwan Gets Vaccines. *Bloomberg*. https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-05-23/world-s-supply-of-chips-is-in-danger-unless-taiwan-gets-vaccines?utm_source=google&utm_medium=bd&cmpld=google#xj4y7vzkg

- Davidson, H., & Lin, C.H. (2022). Once a zero-COVID poster child, Taiwan learns to live with the virus. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2022/may/09/once-a-zero-covid-poster-child-taiwan-learns-to-live-with-the-virus>
- Department of Information Services, Executive Yuan. (2019, July 4). *New Southbound Policy*. <https://english.ey.gov.tw/News3/9E5540D592A5FECDD/2ec7ef98-ec74-47af-85f2-9624486adf49>
- Fukuda, M. (2021, February 18). *How the Covid-19 Pandemic Contributes to Rising Tensions across the Taiwan Strait*. Social Science Research Council. <https://items.ssrc.org/covid-19-and-the-social-sciences/covid-19-in-east-asia/how-the-covid-19-pandemic-contributes-to-rising-tensions-across-the-taiwan-strait/>.
- Kao, S.C. (2021, September 23). Medigen plans final-phase trial of vaccine in Europe. *Taipei Times*. <https://www.taipeitimes.com/News/biz/archives/2021/09/23/2003764819>
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2011). *Power and Interdependence* (4th ed.). Longman.
- Lai, J. (2020, August 9). *Azar leads highest-level US delegation to Taiwan in decades*. The Associate Press. <https://apnews.com/article/virus-outbreak-beijing-ap-top-news-alex-azar-international-news-8422b1060bc8b85e687cf2925354ad3f>
- Laplanche, F. (2021). *Taiwan's COVID-19 strategy: successfully combining health priorities and democratic principles*. <https://www.frstrategie.org/en/programs/taiwan-security-and-diplomacy-program/taiwan-s-covid-19-strategy-successfully-combining-health-priorities-and-democratic-principles-2021>.
- Library of Congress. (2022). *Taiwan Relations Act*. <https://www.congress.gov/bill/96th-congress/house-bill/2479#:~:text=Taiwan%20Relations%20Act%20%2D%20Declares%20it,other%20people%20of%20the%20Western>
- Mcgregor, G. (2021). *Taiwan needs vaccines. Beijing has offer them. the problem? Politics as usual*. Fortune. <https://fortune.com/2021/05/25/taiwan-covid-cases-vaccine-china-beijing-offer/>.
- Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). (2020). *Taiwan can help and Taiwan is helping!*. <https://en.mofa.gov.tw/cp.aspx?n=2318>
- Ministry of Foreign Affairs, Republic of China. (2022). *New Southbound Policy Portal*. <https://nspp.mofa.gov.tw/nsppe/#>

- Ministry of Health and Welfare. (2020, May 14). *SARS Experience*.
<https://covid19.mohw.gov.tw/en/cp-4770-53679-206.html>
- Ministry of Health and Welfare. (2020, May 14). *Taiwan can help and Taiwan is helping*.
<https://covid19.mohw.gov.tw/en/cp-4789-53866-206.html>
- Nye, J. S., & Keohane, R. O. (1971). Transnational Relations and World Politics: An Introduction. *International Organization*, 25(3), 329-349.
- Office of the president Republic of China (Taiwan). *President Tsai meets US Secretary of Health and Human Service Alex Azar*. <https://english.president.gov.tw/News/6026>
- Shen, P.Y., Wang, S.F., & Ko, L. (2022, October 20). Medigen vaccine recipients can travel to at least 10 countries, areas: CECC. *Focus Taiwan*.
<https://focustaiwan.tw/society/202210200023>
- Taipei Times. (2021, December 29). *Taiwan to donate vaccines to Somaliland*.
<https://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2021/12/29/2003770367>
- Taipei Times. (2022, January 16). *Tsai Ing-wen, William Lai receive booster shots*.
<https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2022/01/16/2003771465>
- Taiwan Centers for Disease Control. (2020, July 9). *Prevention and Control of COVID-19 in Taiwan*. https://www.cdc.gov.tw/En/Category/Page/0vq8rsAob_9HCi5GQ5jH1Q
- Taiwan Centers for Disease Control. (2021, November 1). *1.5 Million doses of Moderna COVID-19 vaccine donated by the U.S. Government arrive in Taiwan on afternoon of November 1*.
https://www.cdc.gov.tw/En/Bulletin/Detail/8om79kYAlU0vp_50aHNBVw?typeid=158#:~:text=On%20November%201%2C%20the%20Central,Taiwan%3B%20the%20second%20batch%20of
- Taiwan Centers for Disease Control. (2022, September 29). *With steady easing of border measures, Taiwan to end quarantine and adopt 7-day self-initiated prevention policy for arrivals on October 13*.
https://www.cdc.gov.tw/En/Bulletin/Detail/nEBLnOPooDYFy_CBJqfWvg?typeid=158
- Teng, P.J. (2022, July 22). Polish senate committees pass resolution for Taiwan's WHA inclusion. *Focus Taiwan*. <https://focustaiwan.tw/politics/202207220008>
- The Associated Press. (2021, June 20). *US sends Taiwan 2.5 million vaccine doses, tripling pledge*. <https://apnews.com/article/taiwan-health-coronavirus-pandemic-66b8ae66a2bb43c6e02d094edd0e5cec>

- University of Louisville, Institute for Bioethics, Health Policy, and Law.; Centers for Disease Control and Prevention (U.S.). (2003). *Quarantine and isolation; lessons learned from SARS: a Report to the Centers for Disease Control and Prevention*.
<https://stacks.cdc.gov/view/cdc/11429>
- Voice of America. (2009, November 2). *Taiwan Granted Observer Status at WHO Body*.
<https://www.voanews.com/a/a-13-2009-04-29-voa12-68799832/412026.html>
- Wees, G.V.D. (2016). Taiwan and the World Health Assembly. *The Diplomat*.
<https://thediplomat.com/2016/05/taiwan-and-the-world-health-assembly/>
- Wees, G.V.D. (2018). The Taiwan Travel Act in Context. *The Diplomat*.
<https://thediplomat.com/2018/03/the-taiwan-travel-act-in-context/>
- World Health Organization. (2020, January 5). *Pneumonia of unknown cause – China..*
<https://www.who.int/emergencies/disease-outbreak-news/item/2020-DON229>